

Oponent: Prof. Ing. Františka Pešlová, Ph.D,

Oponentský posudek disertační práce Ing. Martina Chvojky,

„Plasmová elektrolytická oxidace hliníkových slitin“

Studijní program: Strojní inženýrství, oboru: Strojírenská technologie

Fakulty strojní ČVUT v Praze, ČR

Předložená dizertační práce řeší problematiku povrchové úpravy hliníkových slitin. Jedná se o nově vytvořené povrchy plasmovou elektrolytickou oxidací, která může být uplatněna na různé součásti v automobilovém, leteckém i kosmickém průmyslu. U použité technologie lze vyzvednout ekologičnost, energetickou nenáročnost a eliminaci chemických látek v procesu povrchové úpravy. Autor disertační práce (DP), vychází z teoretických i praktických poznatků, které aplikoval v uvedené technologii povrchových úprav. Experiment zaměřil na povrchovou změnu základního materiálu tak, aby byla možná aplikace na konkrétní konstrukční prvek s ověřením v praxi. Náročnost DP lze vidět ve zkoumání nově vytvořené heterogenní vrstvy, která zpětně zobrazuje kvalitu použité technologie. Z toho důvodu je možné velice kladně hodnotit mikroskopické zpracování detailních záběrů z povrchu a oblastí pod povrchem, z kterých disertant interpretoval děje, které probíhají v malých objemech materiálu. Řešení této problematiky vycházelo ze známých skutečností odezvy základního materiálu (hliníkové slitiny) na vnější působení tepla a anodické oxidace.

Teoretická část

Disertační práce Ing. Martina Chvojky, obsahuje 88 stran textu, 35 stran příloh, popisující obrazovou dokumentaci povrchů a jejich analýzu. Dizertační práce je rozčleněna podle postupného řešení dílčích cílů DP do 14 kapitol, s citovanými literárními prameny domácích a zahraničních autorů, doplněnými vlastními publikacemi.

V teoretické části DP je popsán současný stav a zdůvodnění, proč je třeba zaměřit experiment na návrh a vytvoření vlastního pracoviště, které by se zabývalo plasmovou elektrolytickou oxidací (PEO) hliníku. Autor se podrobněji věnoval porovnání materiálových vlastností PEO s jinými povrchovými úpravami, s odvoláním na vybrané publikace. Zdůraznil nedostatek těchto pracovišť v ČR a

tím pádem i malé využití povrchových úprav PEO. Škoda, že popis problematiky je krácený s odvoláním na uvedené literární odkazy (dokonce i na konkrétní stranu, kde se daný odkaz nachází) což působí neuceleně zjednodušeně v daném textu.

V teoretické části Ing. Martin Chvojka popsal všechny chemické, elektrické a mechanické aspekty, které jsou potřebné pro volbu a aplikaci PEO. *Snad mohla být v teoretické části více porovnaná možnost uplatnění této povrchové úpravy s jinými lehkými slitinami (např. Mg, Ti).*

Cíl dizertační práce (DP)

Cílem DP je: „Vytvoření a ověření vlastní varianty technologie PEO“, „Návrh a vytvoření vlastního jedinečného laboratorního pracoviště“, „Vytvoření souboru mechanických vlastností konverzních vrstev vytvořených vlastní variantou PEO a její porovnání s běžnou anodickou oxidací (AO)“, „Vytvoření souboru tribologických vlastností konverzních vrstev vytvořených vlastní variantou PEO a jejich porovnání s běžnou anodickou oxidací“, „Ověření technologie PEO a výroba prvotních vzorků“. Na základě takto postavených cílů DP byl navrhnutý experiment, který byl následně stručně popsán s doplněním fotografické dokumentace. Na základě uvedených cílů a jejich plnění lze kladně hodnotit samostatnost dizertanta, který dokázal postavit laboratorní zařízení s výstupem a ověřením na konkrétní součást, která je v provozu nadměrně mechanicky zatížena, čímž docházelo k velkému povrchovému opotřebení.

Experimentální část

Vzhledem k tomu, že zaměření experimentu vede k praktické aplikaci, musel disertant ve své práci uplatnit vědomosti nejen ze strojírenských, chemických, ale i elektrických oborů. Disertant svou odbornou práci soustředil na pracovišti ČVUT, kde vytvořil funkční model pro PEO tak, že mohly být vytvořené povrchové úpravy hliníkových slitin pro další zkoumání. *Škoda, že v práci prezentované velmi zajímavé fotografie detailních záběrů vrstev nejsou nebo jsou velmi málo interpretované v textu. Chybí například číselný popis obrázků s odvoláním na konkrétní záběry nebo tabulky.*

Je na škodu kvality DP, že fotografická dokumentace nebyla v takové kvalitě, jakou by si prezentované vrstvy zasloužily. I když to byly záběry z elektronového mikroskopu, mohly být více prokreslené a s větší rozlišitelností. Nebyla vidět konkrétní mikrostruktura základního materiálu, (hliníkové slitiny), která by ukázala na adhezi povrchové vrstvy v mikroobjemech. Toto se projevilo právě

v případě nanesení povrchové vrstvy z PTEE (polytetrafluorethylenu) na povrchu upravené PEO.

Kladně hodnotím to, že disertant vybral takové zkoušky, které mohly potvrdit změnu povrchu po působení PEO. Jednalo se o adhezi, nanotvrdost povrchu, součinitel tření, opotřebení a drsnosti. Mikroskopické hodnocení může detailně poukázat na kvalitu uvedené povrchové úpravy. Lze vyzvednout v této práci výborné uplatnění skenovací elektronové mikroskopie, která (např. v přílohách) při velkém zvětšení (pokud obraz není rozmazaný) může poukázat na heterogennitu v oblasti vrstvy a těsně pod ní. Dále je zde patrna i odezva základního materiálu na PEO.

V konečné fázi DP, Ing. Martin Chvojka představil použití PEO, aplikované na konkrétní součást ze strojního zařízení ve firmě společnosti Rieter s. r. o. I když nebyly prezentované všechny poznatky (v rámci utajení) bylo jasné, že tato metoda prodloužila životnost součásti, která se stávala v konstrukčním celku jako kritická (slabým místem konstrukce).

Velmi kladně hodnotím sestavení vlastního zařízení pro metodu povrchové úpravy PEO a testování procesu na připravených vzorcích hliníkové slitiny. Na tomto zařízení mohl disertant otestovat i elektrolyt a vliv jeho úpravy na kvalitu PEO. Prokázal samostatnost i v návrhu a použití mikroprocesoru, který mu umožnil zvýšení výkonu výměnou vstupního zdroje vysokého napětí. V závěru DP zdůraznil ekologičnost celého procesu PEO, vzhledem k tomu, že nebyly použity toxické chemické látky. Z energetického hlediska vyzvedl přístrojovou nenáročnost a možnost nastavení procesní parametry pulsů elektrického proudu, které jsou generovány jedním nebo celou soustavou tranzistorových relé s vysokou životností, dobrou odezvou a dlouhou životností. Dané zařízení může sloužit na pracovišti ČVUT v Praze v budoucnu k dalším výzkumům.

Disertační práce je napsaná velmi stručně, s využitím odkazů na literární prameny, je doplněna poměrně velkým počtem obrazového materiálu z metalograficky připravených materiálů jak na světelné, tak na elektronové mikroskopii. Bylo využito měření tvrdosti, odolnosti proti opotřebení, adhezi a drsnosti upraveného povrchu. Z předložené práce je patrné, že byla provedena praktická aplikace a analýza PEO na konkrétním konstrukčním prvku.

Vyjádření k disertační práci

1. Dosažení stanoveného cíle DP: Cíle uvedené v DP byly beze zbytku naplněny.
2. Úroveň rozboru současného stavu: Odpovídá požadavkům na DP. Možná by si toto téma zasloužilo i další komunikaci s Univerzitami v Ostravě a Žilině, kde byla metoda PEO použita i na jiné materiály (např. na hořčíkové slitiny).
3. Teoretický přínos: Vytvořené pracoviště a navržené zařízení, dává předpoklad dalšího výzkumu. Lze předpokládat, že výsledky z DP mohou sloužit jako podkladový materiál pro další zkoumání.
4. Praktický přínos DP: Návrh, sestavení a ověření vlastního zařízení pro PEO ukazuje na výborný praktický přínos DP.
5. Vhodnost použitých metod: V DP byly vybrány podstatné experimentální metody pro hodnocení vrstev vytvořených PEO s aplikací na konkrétní součást z průmyslové praxe.
6. Prokázání odpovídající znalosti v oboru: Autor DP prokázal schopnost samostatně navrhnout a vyrobit zařízení na PEO, kde předvedl technickou způsobilost a samostatnost řešit konkrétní technický problém.
7. Formální úroveň: Formální úroveň DP částečně snižuje kvalitu předložené DP. V textu chyběl nebo nebyl správný popis obrázků a tabulek. Kvalita fotografií byla nižší (některé fotografie byly moc světlé a nebyly ostré).

Na základě předložených autorových publikací lze konstatovat, že získané poznatky byly opublikované v ČR s možností využití v technické praxi. Chyběly publikace v zahraničních karentovaných časopisech s IF.

Úroveň řešené problematiky týkající se PEO odpovídá úrovni profesního odborníka, proto lze konstatovat, že Ing. Martin Chvojka bude k takovým odborníkům v průmyslové praxi patřit. Umí využít i nad oborové znalosti a dovede se zorientovat a pracovat s počítačovou podporou.

Pro odbornou diskuzi uvádím následující dotazy:

Jak velké součásti lze povrchově modifikovat pomocí PEO ve vašem zařízení.

Jaká bude následná kontrola kvality povrchu po PEO (když nebude možné odebrat vzorek na elektronový mikroskop) na konkrétních součástech.

Co bude určující pro volbu povrchové úpravy pomocí PEO a následné nanesení další ochranné vrstvy.

Proč se používá na povrchově upravené součásti PEO, nanášení polymerových vrstev. Proč byla použita další vrstva PTEE.

Jak maximálně tlusté mohou být nové povrchové vrstvy a na čem bude záležet jejich velikost.

Z formálního hlediska se disertant dopustil velkého počtu nepřesností v popisování obrázků a tabulek, jako je např. uvedeno odvolání na Tab.8, ale měla to být Tab.3. a tak podobně. Z uvedených reportů stačilo vypsát základní parametry (případně je dát do tabulky) a nepoužívat anglické popisy tabulek v DP psané v českém jazyku.

Na základě, prostudování předložené „Disertační práce“ a „Teze disertační práce“, mohu pana Ing. Martina Chvojku doporučit k obhajobě.

Po obhájení disertační práce a zodpovězení otázek v diskusi, doporučuji udělit titul (dle zákona č.111/1998Sb.).

„Ph.D.“

V Praze 5.6.2024

Prof.Ing.Františka Pešlová, Ph.D

